

Logisch toch?

1^e viering van Advent

3 december 2023

Voorgangers: Paul van der Harst en Gerard Jansen

Welkom

Van harte welkom allemaal! Ook u allen die via de streaming met ons verbonden bent.

Vandaag is de eerste zondag van de Advent en gaan we op weg naar het Licht van Kerstmis. Hoe logisch is het om deze eerste stap te zetten? Kunnen we nog geloven dat het Licht zal doorbreken in deze duistere wereld? Of gaan we bij de pakken neerzitten en geven we de hoop op een betere wereld op? Hoe staat u daarin? Hoe sta ik daar zelf in?

In deze viering zetten we aarzelend een stapje naar het Licht door de eerste kaars van de Adventskrans aan te steken. En misschien doen we dat wel met de moed der wanhoop.

In de viering herkent u wellicht de mentale worsteling die binnen de voorbereidingsgroep heeft plaatsgevonden om recht te doen aan ieders mening en daarbij toch tot een gezamenlijk standpunt te kunnen komen dat uitzicht biedt op het Licht van Kerstmis.

Ook u kunt dadelijk uw mening geven over een filmpje dat we u laten zien. Daar heeft u de post-it die op uw liturgieboekje geplakt zit en het pennetje of potlood voor nodig dat u bij binnenkomst van de kapel gekregen hebt.

Paul van der Harst, de voorganger van vandaag, zal u straks uitleggen wat precies de bedoeling is.

Ikzelf ben de tweede voorganger en heet Gerard Jansen. We kunnen weer rekenen op ons koor en dirigent en de vleugel wordt vandaag bespeeld door Pablo Garcia.

We wensen u een goede viering toe.

Lezing 1: Psalm 21 (vrij – Huub Oosterhuis)

Zing in psalmen Hem toe
dat nimmer wankelt zijn vriendschap.

Ik lees en herlees dit lied.
Was dit de god onzer vaders?
Mijn god is het niet meer.
Luister, mijn zoon en mijn dochter:
zing dit liedje niet verder,
leer het je kinderen niet.

Als er een god is?
Als er een god is,
is het een ander.
Een die niet komt verdelgen

die geen vuurovens stookt
maar zijn geliefden levend
uit de vlammen bevrijdt.
Niet van de machtigen
is Hij de god
maar van hun slaven
en prooien.
Tot mijn grote geluk
heb ik Hem leren kennen.
Hij legde zijn hand op mijn hoofd.
Ik ga met Hem al een leven.
Hij weet hoe verder,
ik niet.

Luister mijn kinderen allen:
Hem stel ik jullie voor –
vrolijke kennismaking
aan een eenvoudige tafel.
Zing iets voor Hem, Hij houdt
van zacht a capella
maar ook
van uitbundig met slagwerk.
Je hebt je tafel gedekt.
Waar blijft Hij, vraag je,
Hij zou toch komen?
Ja, Hij zou komen –
begin maar te zingen.
En komt Hij niet,
je zult nooit weten
waarom niet.
Troost je,
Hij hoort je van verre.
Hij is van ver en dichtbij.

Lezing 2: Lukas 6:20b-26

Getoond: filmpje: [Hier leven Palestijnen en Israëliërs vreedzaam samen](#)

Overweging

We hebben net een bijzondere psalm gelezen, een vloekpsalm, een psalm waarin de vijand wordt vervloekt. Keiharde taal, in de gewone vertaling: 'De Heer zal uw vijanden in zijn woede verslinden, vuur zal hen verteren. Hun kinderen zult u op aarde verdelen, hun nageslacht uitroeien onder de mensen'.

De psalmist zingt deze belofte toe aan een koning die vertrouwt op de Heer, door de trouw van de allerhoogste wankelt (de koning) niet.

Huub Oosterhuis gaat in zijn bewerking van de psalm tegen zo'n god in. Nadrukkelijk schrijft hij god met een kleine letter. 'Was dit de god onzer vaders? Mijn god is het niet meer' schrijft hij. 'Als er een god is, is het een ander. Eén die niet komt verdelgen, die geen vuurovens stookt maar zijn geliefden levend uit de vlammen bevrijdt'.

Daarmee staat Oosterhuis in een lange traditie. Ook in het gebedenboek van Rome worden deze psalmen weggelaten. Ik bedenk daarbij: Een psalm is een gedicht, een schreeuw, een noodkreet, geen letterlijke beschrijving. En Huub Oosterhuis is hier ook een dichter, geen voorschrijver van hoe god is. Hij gaat kritisch in gesprek met de psalmenbidder en geeft de richting waarin hij god zich voorstelt dat zijn god gaat: 'Niet van de machtigen is Hij god, maar van hun slaven en prooien.' Hij schrijft niet hoe zijn gehoopte god die armen bevrijdt uit de vlammen, uit het vuur. Maar wijst een richting van verlangen naar een 'vrolijke kennismaking aan een eenvoudige tafel'.

Dat is een plezieriger, aangenamer beeld dan de kladeratsch van de psalm. Ik denk dat het goed is om even bij die koning stilt te staan. Voor de psalmen is de koning bron van recht. Hij verlost de weerlozen van onderdrukking en geweld, hun bloed is kostbaar in zijn ogen, de andere koningen buigen zich voor hem. Leve de koning (psalm 72). Het is een koning die zich wijdt aan maar één wet, de wet van God, juist daarom ziet hij af van veel vrouwen, en hij ziet af van het ophopen van goud en zilver (Deuteronomium 17:17). Als alle andere instanties je veroordelen kan je nog terecht bij de koning, bron van uiteindelijk recht.

'Daar staat de stoel van het recht, daar zal staan de tafel der armen' Maar dat recht staat in de grote boze mensenwereld onder druk, daar heerst de logica van de sterkste.

Daarom worden er in de geschiedenis van de mensen lijken gezaaid als meststof voor de aarde. Zoals in Zuid Soedan, Darfur, waar het afgelopen jaar meer dan 10.000 mensen zijn vermoord en meer dan één miljoen vluchtelingen een veilig heenkomen zoeken, waarvan bijna de helft in buurland Tsjaad.

Een recent bericht: Het VN-Mensenrechtenbureau (OHCHR) heeft vrijdag 3 november 2023 alarm geslagen over berichten dat in Soedan/ Darfur vrouwen en meisjes worden ontvoerd, geketend en vastgehouden in "onmenselijke, vernederende, slaafachtige omstandigheden" in gebieden die worden gecontroleerd door de Rapid Support Forces (RSF). Is er een koning die hen recht doet, die hen redt uit het vuur?

Wie herstelt het recht? Waar ben je God van de weerlozen, laat zien je machtige arm, bestrijdt dit vuur met vuur. Jouw recht en vrede, jouw liefde en barmhartigheid kunnen alleen maar bloeien als het kwaad wordt ontmanteld. wordt ontkracht, wordt gebonden.

Zoals in psalm 94 wordt gezegd:

De Heer is mijn burcht geworden, mijn God de rots waarop ik schuil Hij geeft de schuldigen het loon dat zij verdienen Om hun onrecht brengt Hij hun tot zwijgen, de Heer onze God brengt hen voorgoed tot zwijgen.

In de Bijbelse geschriften en ook in de lange en rijke traditie van commentatoren is een eeuwig durend gesprek gaande tussen de twee kanten van de zaak; de barmhartigheid en de gerechtigheid, waarbij barmhartigheid aan de kant staat van vergeving, verzoening, heling en de gerechtigheid voor straffen, oordeel, verantwoordelijk houden. Het zijn twee aspecten in het goddelijke.

In psalm 135 komen ze in vers 14 heel dicht samen: (in de vertaling van de Naardense bijbel) "Want de Ene oordeelt zijn gemeente (zijn volk) Hij ontfermt zich over zijn dienaars". Zijn vaak keiharde oordeel, uitgeschreeuwd door zijn profeten, staat naast de barmhartigheid voor die zijn weg gaan. Rabbijn Arthur Green wijst mij op de traditie van de Kabbala, daarin heeft de oordelende en straffende kant van God een fel en bijna oncontroleerbaar karakter.

Wanneer die straffende kant van God niet op een juiste wijze getemperd wordt door de kracht van de barmhartigheid, wordt het de wortel van het kwaad.

Binnen de ene God wordt het een bron van alles wat tegen God ingaat.

Het kwaad is dus eigenlijk het uit de hand gelopen oordeel van God.

Om het anders te zeggen, de Kabbala leert

dat een oordeel, wanneer het niet met liefde en barmhartigheid verbonden is, meer demonisch dan goddelijk kan zijn.'

De logica van de Bijbel is nooit éézijdig. De dubbelheid van het leven zit in God zelf.

Eén van de twee kanten weg redeneren, weg willen stoppen – zoals het gebedenboek doet met de Vloekpsalmen – gaat aan de realiteit van het leven voorbij.

Ik stel de vraag: Als God een God van liefde is, hoe kan Hij dan dat vernietigend vuur?

Als God een God van rechtvaardigheid is hoe kan die helende barmhartigheid? Met die vraag moet ik leven.

'Van grond en vuur zult Gij ons maken', dicht Oosterhuis¹ En elders zegt hij 'Uit vuur en ijzer, zuur en zout' om dan direct daarna in dier liederen het licht te laten doorbreken: 'zo wijd als licht en eeuwenoud' en 'van licht en stem zult Gij ons maken' dat gaat mij eigenlijk net even te snel.

Het [filmpje over Meisir, Metzger](#) dat we hebben vertoond heb ik aangetroffen drie weken (26 oktober) na de massamoord op 1200 weerloze burgers in Israël door Hamas (7 oktober).

De wraakbombardementen door Israël met zijn meer dan tienduizend slachtoffers, en zijn ruim één miljoen ontheemden waren nog niet in hun niemand ontziende kracht losgebarsten (vanaf 27 oct).

Het filmpje was eigenlijk al een heel vreemde stem op dat moment en het werd gaandeweg door het grote geweld steeds buitenissiger, vreemder, onlogischer. Zonder verwijzing naar de geschiedenis, naar het onrecht dat is geleden? Het begrip, de samenwerking; en dat dáár, op dat moment ?

Dat kán niet waar zijn, het kan niet waar blijven. Het is a-politiek, haast Israël-propaganda, naïef.

Het is te veel licht in dit duister. Deze Advent-kaars kán ik niet meemaken.

Grond en vuur, zuur en zout! Maar dan wijst Gerard Jansen me op het vredesmonument dat in het dorp staat. Opgebouwd uit ruwe stenen. Want de inwoners van dit dorp hebben natuurlijk die afgelopen zeventig jaar al heel wat heilloze en gewelddadige momenten meegemaakt. De zesdaagse oorlog, de Jom Kipoer oorlog, de twee intifada's, de Libanonoorlog. En dan de voortdurende spanning op de Westbank, de aanslagen. Uit brokstukken is dat monument opgericht. Grond en vuur, zuur en zout! Brokstukken tegenstrijdigheid. Maar tóch ook brabbelen zingen: 'zo wijd als licht en eeuwenoud' en 'van licht en stem zult Gij ons maken'. En het verlangen daarin niet laten verstommen van de onlogische logica van recht én barmhartigheid. Van de armen die goed af zijn, van de hongerenden die verzadigd zullen worden, van de huilende en de vervolgd: zij zijn goed af. Toch durven te vieren, brokstukken vrede, gerechtigheid en barmhartigheid, advent durven vieren naar het licht toe.

Voorbeden:

Laat ons bidden:

Eeuwige,

wij verliezen vaak de hoop

als wij in de wereld om ons heen kijken:

mensen staan elkaar naar het leven.

¹Zie: Arthur Green en Henk Huyser, En dit zijn de woorden: de taalschat van de joodse spiritualiteit in 149 sleutelwoorden, Baarn 2001, 29 .

Oorlogen leveren alleen maar verliezers op,
miljoenen worden van huis en haard verdreven.
De pijn en het verdriet staan op hun gezicht te lezen.
Waarom toch deze ellende Heer?
U die Mozes liet weten: Ik ben die is.
Maar waar bent u dan?
Ook hier bij ons leven we in een samenleving vol tegenstellingen;
het lijkt wel alsof we elkaar niet meer kunnen vinden:
burgers keren zich af van de overheid,
hebben geen vertrouwen meer in die overheid.
De kloof tussen arm en rijk lijkt alsmaar groter te worden.
Door de talloze problemen die zich in de samenleving voordoen,
zien we vaak geen uitweg meer:
de moeilijkheden groeien ons boven het hoofd.
We voelen ons wanhopig.
Waarom overkomt ons dit toch Heer?
U die Mozes liet weten: Ik ben die is.
Maar waar bent U dan?
Toch zien we in deze viering in het filmpje een kleine oase,
een hoopvolle plaats in een gebied
waar mensen al heel lang tegenover elkaar staan.
Het is een klein fabriekje waar vrede wordt gemaakt,
een situatie waarin mensen elkaar ontmoeten en weten te vinden.
Als we nu zouden vragen: Heer, waar bent U dan?
dan zou U zeggen: hier ben Ik.
Dit is een plek waar mensen mij gevonden hebben.
Maar Ik ben ook op al die plaatsen
waar mensen mij nog niet gevonden hebben,
bij hen die lijden en onder groot verdriet gebukt gaan.
Ik voel hun pijn en lijd met hen mee.
Daarom: delf Mij op!
Vind mij!
Reik elkaar de hand!
Zorg voor elkaar!
Geef de hoop niet op!
Het is om deze gedachten Heer
dat wij vandaag de eerste adventskaars hebben aangestoken.
Help ons om oases van vrede te maken
in deze vaak kille wereld.
U ziet onze noden en onze onmacht.
Sommige daarvan staan opgeschreven in het intentieboek.
Wij leggen ze nu aan U voor.....
Heer, verhoor onze gebeden.
Laat ons roepen U bereiken.